

АНА ЗЕГЕРС

ДЪЩЕРЯТА НА ДЕЛЕГАТКАТА

Превод от немски: Цветана Узунова-Калудиева, 1983

chitanka.info

Фелка беше радостно възбудена, когато най-после ѝ съобщиха, че е определена за делегатка на профсъюзния конгрес в Москва.

Вярно е, че този избор не дойде за нея неочаквано. Ала има радости, които изненадват човека и когато ги очаква. Защото изведнъж съзира в тях нещо, което преди това само си е представял неясно.

Партията беше забранена, събранията си правеха тайно. Това, че Фелка, именно Фелка щеше да замине, съвсем не изненада текстилните работници в Л. Старият Бронски беше тежко болен. А лежеше в затвора още от стачката през миналата година. Именно тогава, когато полицията се намеси светкавично, за да задуши стачката още в зародиш, Фелка показва що за човек е. Открай време всички я познаваха като сигурен и твърд другар. Но че тази плаха и мълчалива жена, за която въобще не можеше да се разбере дали наистина възприема онова, което чете и чува, че тя именно ще се намеси така смело в ръководството на стачката и ще замести един опитен другар — това никой не бе предполагал. Най-малко полицията. Стачката се разгърна въпреки вълната от арести, без някой да заподозре Фелка — една от десетте хиляди тъкачки.

След като ѝ съобщиха решението за заминаването ѝ, Фелка остана още малко с Н. Той каза:

— Утре заран ще заминеш за границата. Магдуся ще ти даде разрешително, каквито дават на всеки, който ходи оттатък на работа или отива на гости. Ще минеш през граничния пункт пеша, после ще вземеш влака за Берлин. Там ще те чакат на гарата. На другия ден ще продължиш с нови документи през Полша за Москва. Предполагам, че ще останете там пет дни. После ще се върнеш по същия път. Така че следващата седмица си отново при нас.

Фелка мълчеше. Изведнъж страшната задача я бе зашеметила. Ала самият Н. вече бе правил това пътешествие няколко пъти. Той разбираше от какво се страхува Фелка. Тъй като бе забранено да се пътува направо от Полша на Пилсудски за Съветския съюз и навсякъде дебнеха шпиони, хората предпочитаха този изпробван заобиколен път. Н. продължи:

— За да не се досети никой за нищо, разкажи на съседите, че трябва да отидеш в провинцията при роднини. Ти имаш и дете, нали? Докато те няма, то ще остане при семейство Завадски.

После уговориха подробностите. Постепенно Фелка се успокои от първоначалната си уплаха. Видя, че пътуването ѝ е подготвено най-старателно. Припомни си как миналата година цялата отговорност легна върху нея, тъй като всички останали бяха арестувани, и най-неочаквано цялата стачка, дори съдържанието на забранените позиви, дори тайното им отпечатване зависеха единствено от нейните собствени решения, докато само седмица преди това тя не би могла и да си помисли, че е дорасла да се справи с подобна задача. И въпреки всичко акцията бе излязла сполучлива с помощта на добри другари. Защо и сега пътуването ѝ да не излезе сполучливо, след като бе изпробвано от най-добрите и подготвено от най-доверените? На път край дома тя ще се отбие за малко у семейство Завадски — бояджии от текстилната фабрика, — които ще приютят детето ѝ, докато нея я няма.

Юзя, дъщерята на Фелка, беше единадесетгодишна. Беше плахо мълчаливо момиче. Имаше остро бледо лице с черни очи, засенчени от гъсти клепки. Като на майка ѝ — казваха съседите. Ала Фелка знаеше, че блясъка в погледа при радост или силна надежда, както и лумналите искрици при някое хитро хрумване дъщеря ѝ е наследила от баща си Станек. Станек бе починал преди много години през онази страшна грипава зима. Голяма беше тяхната любов. От мъжа си Фелка бе научила какво е партията. Всичко, което ѝ бе оставил мъжът ѝ, тя бе запазила — и идеите, и детето му.

Винаги когато, следвайки мислено съветите на Станек — такова чувство бе имала тя и миналата година, — се упрекуваше в нещо, Фелка имаше навика да разкаже почти всичко на детето си. Това много би разсърдило другарите ѝ. Как би могла да им обясни, че всичко, което Юзя научи, си остава у нея като заключено със седем катинара? И за предвиденото пътуване Фелка бе разказала на дъщеря си. Очите на детето веднага бяха блеснали, като чу, че може да изпратят Фелка като делегат. Макар че тя бе добавила:

— Не е сигурно. Има и други другари, по-добри...

Фелка скочи от трамвая, прекоси двора и се изкачи по стълбите към дома на Завадски. Не успя да ги помоли обаче да приемат детето ѝ, докато тя е на път. Още по стълбите ѝ казаха:

— Децата на Завадски са болни. Изринали са се. Изглежда, скарлатина.

Тя се отправи със следващия трамвай към един отдалечен квартал. Там Липски работеше в една шивашка работилница. Жена му вършеше надомна работа. Двамата бяха стари другари, нейни приятели и обичаха деца. Юзя те обичаха като своя внучка.

Старата Липска не се отделяше от жилището си като конеца от иглата. Днес обаче, именно днес, жилището им беше заключено.

— Ех, Фелка, нима не знаеш какво се случи? Полицията беше у дома им. Превърнаха жилището на горката жена на кочина. Дори кутиите с копчетата преобърнали. Отведоха и мъжа, и жената! Горките хора! Как ги блъскаха по стълбите надолу! Натовариха ги на колата и ги откараха!

Фелка така се стресна, че едва по пътя към дома разбра какво означаваше тази новина за самата нея. Дъщеря ѝ лежеше с отворени очи в леглото, защото знаеше, че днес щяха да съобщят на майка ѝ дали ще замине.

— Аз съм делегатката — каза Фелка и Юзя се усмихна весело и едва сдържа радостния си вик, защото той би привлякъл любопитството на съседите.

И все пак в лицето на майката, в тона на гласа ѝ имаше нещо, което тя не можеше да разбере... Зачака майка ѝ да се пъхне в леглото до нея.

В това легло, в нишата, която отделяше тяхното спално помещение от останалата стая, Фелка бе разказвала на детето всичко, което знаеше — от Октомврийската революция до ден-днешен. Беше му разказвала всичко, което вълнуваше сърцето ѝ. Тук бяха сигурни, че няма кой да ги подслушва. Тук Фелка ставаше съвсем спокойна. Всичко, което я вълнуваше, ѝ се изясняваше, докато го разказваше. Освен това тя имаше чувството, че притиснато до нея, детето разбира много повече неща, отколкото би разбрало денем на масата.

— Какво ще правим — говореше Фелка, — у Липски не можеш да отидеш, у Завадски също не може. У Новакови на нашата улица също не мога да те дам. Да останеш при Янек в нашата къща, съвсем пък ме върви. Никой не бива да узнае за моето пътуване. Дори и Янек. На идване към дома разказах на тоя-оня, че ще заминем с теб на село

при роднини. Пък и време нямаме вече. Влакът ми заминава утре заран. Къде да те отведа?

Притиснати една до друга, майка и дъщеря мислеха. Юзя каза:

— Най-лесно е да си остана у дома.

— Но как така? — отвърна Фелка. — Жилището ни трябва да е празно, заключено.

— Да, заключено и да изглежда празно. Никой в къщата не знае дали не съм заминала преди тебе. Утре ще ми купиш набързо нещо за ядене за през тези дни. Ще кажеш, че го вземаш за из път. На никого няма да направи впечатление за колко дни вариш супа.

Отначало Фелка се възпротиви. Твърде необикновено ѝ се стори предложението. Ала то не беше невъзможно. И най-важното, нямаше друг изход. Да се откаже от пътуването, беше немислимо. От нея зависеше да оправдае толкова очаквания, цялото доверие на най-добрите хора. А откакто бе взето решението, другари в три страни подготвяха нейното пътуване. И понеже Фелка мълчеше, Юзя продължи:

— Няма значение, че хлябът ще изсъхне. По това ще разбера кога ще си дойдеш. Пък може би ще ми донесеш нещо. Ще ми оставиш достатъчно ябълки и лук в сандъка...

Докато се развидели, бяха уговорили вече всичко. Жилището им сякаш беше създадено тъкмо за подобни случаи. Между шкафа и стената с прозореца стоеше сандъкът и когато се промъкнеше от леглото дотам, детето можеше да си остане седнало върху него, да учи, да си играе и да си топли супата. Пердето щеше да остане придръпнато — и без това през двора напреко от отсрещните прозорци можеше да се вижда само до печката и най-много до половината на масата. Отсрещната стена с прозорците се опираше о друга, по-висока и без прозорци: там беше складът на обувната фабрика. Комините на фабриката се виждаха над страничната стена на оградата. Зад нея стърчаха много други комини над наблъсканите един в друг дворове. Железопътният насип се издигаше над дворовете, изтеглен като конец под небето.

По този насип, каза майка ѝ, тя ще мине още веднъж, когато сирените оповестят обедната почивка. Тя изпече набързо на дъщеря си сладки като за празник.

Юзя слушаше напрегнато, докато майка ѝ заключи вратата отвън. После завъртя още веднъж ключа обратно, за да може детето да се измъква навън нощем, когато всичко наоколо спи. Отначало на душата на Юзя беше по-скоро празнично, отколкото страшно. Сякаш тя самата заминаваше. Майка ѝ размени още няколко думи със съседите на стълбището. После светът из един път заглъхна. Само разговорите по стълбището продължаваха — като капки дъжд, които правят скучния ден още по-празен.

„Сега тя най-напред ще отиде на гарата — мислеше си Юзя. — Ще си хапна една сладка чак когато влакът мине по насипа.“ Тогава ще се заеме с книгите, както и с вестниците, и с ножицата ще си изрязва животни и хора.

Неочаквано в двора се вдигна врява. Пак тая дяволска жена Голомбовица. Цялата къща се страхуваше от нея, защото тя винаги откриваше у всекиго нещо лошо, за да злорадствува. За сметка на това всяка искрица надежда я вбесяваше. Дразнеше се и от най-малката надежда на съседите — че някой може да си намери работа или че нечия болест ще се излекува. Надушваше винаги и щом двама души се обичаха. А ако някой не се бе прибрал през нощта или бе посрещнал гости — тогава злобата ѝ нямаше граница.

„Ако знаеше — помисли си Юзя, — че аз съм тук!“

В това време засвириха сирените... Между завесата на прозореца и рамката му тя можеше да вижда цяла педя от железопътния насип. А Фелка щеше да види от влака жълтото перденце. И когато тя махне с ръка, Юзя ще усети ръката ѝ като лек полъх над косата си. Чу се изсвирване, влакът се показва и изчезна!

Юзя така се натъжи, сякаш чак сега изживя истински раздялата. Впрочем тя самата бе предложили тази нощ да си остане сама у дома. Докато лежеше до майка си, ѝ беше станало ясно, че пътуването трябва да се състои. И всичко онова, което майка ѝ щеше да донесе оттам, трябваше да промени живота, и нейния също. Детето се разплака тихичко и си помисли: след като този живот трябва да се промени, защо пък именно те двете — Юзя и Фелка — трябва да го променят?

Откъм двора се чува весели викове, децата се връщаха от училище. Заловиха се за новата си любима игра: „гоненица“ в един нарисован с тебешир лабиринт. Неочаквано момчешки глас извика срещу техния прозорец:

— Юзя!

Беше приятелят ѝ Янек, който не можеше да проумее как така тя бе заминала неочаквано, без да му каже нищо.

Пътуването на майка ѝ трябваше да остане тайна дори за Янек, макар че той беше смело и честно момче. Баща му беше в затвора. Майка му беше приятелка на Фелка. Янек беше гъвкав и дребен. Веднъж той се бе промъкнал с куп позиви през малкото прозорче на мазето в едно предприятие, тъй като фабричната порта се охраняваше зорко. Никой не се бе усъмнил, че Янек би могъл да откаже:

„Защо пък тъкмо аз да скоча през малкото прозорче в мазето?“

„Какво щастие — мислеше си Юзя, — дето Янек не може да разбере онова, което си помислих сега.“ Тя се послуша да долови гласа му на двора. И когато ставаше дума за нещо сериозно, и когато играеха, той винаги участвуваше с цялата си душа. Беше невъздържан и пъргав. Същинско жребче.

Понякога топката излиташе толкова нависоко, че се чуваше как плъосва на земята. А майка ѝ все още не бе минала границата. Краката я сърбяха да се включи в играта; как ще изтрае това дълго пътуване? В града имаше и други затворени хора, някои по цели години. Старите Липски сигурно също бяха затворени. В сравнение с всички тях не можеше и дума да става, че Юзя е затворена. Тя си бе останала доброволно, майка ѝ бе ѝ изпекла сладки и щом пътуването свърши, и със затвора на Юзя ще се свърши.

Колко празно беше тази нощ леглото! Сега Фелка спи у другари на границата. Вратата дори не изскърца, толкова тихо се промъкна Юзя през нощта навън и се прибра също така незабелязано, както си го бе представяла. Цялата къща спеше. Вйечорек се бе върнал от кръчмата и също бе престанал вече да вдига шум.

Рано сутринта тя отново се върна в своето гнезденце между шкафа и стената с прозореца, за да не пропусне преминаващия границата влак. Слизайки по стълбата, Янек почука на вратата, макар да знаеше, че Юзя не е в къщи и няма да отиде с него на училище. Как ѝ се искаше да му извика!

Майката скоро пристигна в Берлин. Къщата, в която се помещаваше там партията, се наричаше „Дом Карл Либкнехт“. Карл Либкнехт и Роза Люксембург отдавна бяха пуснали корени в сърчицето на Юзя. Те двамата бяха говорили по площадите в Берлин на народа с

пламенни слова. Докато ги бяха арестували, а после ги убиха. Жената бе отишла в Берлин от Полша. И тя бе живяла в такава къща като Юзя и бе гледала към такива дворове. Сега тя лежеше погребана в Берлин. Макар това да удължаваше времето за чакане, все пак беше по-добре, дето майка ѝ ще заобиколи през този град. Сигурно сега и Фелка мисли също като Юзя.

Юзя се осмели дори да си притопли супата; цялата къща се размириша на корени.

В Берлин майката взе влака за Москва. Тя прекоси още веднъж Полша, мина с влака покрай Юзя. С чужди документи, защото иначе биха я измъкнали от влака и хвърлили в затвора. При тази мисъл Юзя се сви одве, сякаш едно нейно движение, един само звук можеше да предаде майка ѝ на агентите на полицията.

Междувременно прозорците бяха станали тъмни. Само тричетири продължаваха да светят, защо ли? Може би там някой лежи болен, може би се ражда дете, може би някой чете нещо? Какво ли напечатано нещо може да бъде толкова интересно, та да накара човек да остане буден до толкова късно, както мисълта за Юзя караше майката да стои будна, пътувайки сега в нощта през Полша? Някъде напред един уличен фенер разделяше двора със светлинния си лъч на две половини, които бяха еднакво празни. Някъде потрепваше светлинната от лампата на пазача; колкото малка беше светлинната, толкова по-голяма беше сянката ѝ. Звезди бяха разхвърляни наредко в тесните четириъгълници небе, ала те укротиха неспокойното сърчице — по-ярки от фенерите навън.

Юзя се събуди от тропането на Янек по вратата. Старата Голомбовица изквича:

— Те заминаха, глупако, не знаеш ли?

— Знам — отвърна Янек, — но съм свикнал да ѝ чукам.

Голомбовица се разсмя с дрезгавия си смях:

— Ще трябва скоричко да отвикнеш. Ти въобще какво си въобразяваш? Тя си е намерила вече някой друг Янек. Няма и да си спомни дори за тебе. Та тя вече стърчи цяла глава над тебе. Ти какво си мислиш, щом порасне още малко, и ще си намери някое голямо момче, няма да се занимава с такъв хлапак като тебе!

„На него поне трябваше да кажа, че оставам тук — помисли си Юзя, — той би могъл да ми пъхне през вратата някое писъмце или

някой бонбон с малиново желе.“ Освен това я хвана и страх. Макар да знае, че Голомбовица е зла жена — може би все пак у него ще се загнезди съмнение?

Утрото беше слънчево. Четириъгълниците небе между покривите приличаха на сини дворове. Комините сякаш висяха от небето. По време на един излет миналата година Юзя бе видяла истинското небе — без никакви бразди по него, без дим. Облаците се гонеха, за миг те заприличваха на ята птици, после на многолюдни демонстрации, а след това на планини. В бъдеще децата ще могат да се радват до насита на горите и на небето. Колко хубаво миришеше в гората, как нежно и страшно кънтеше, всяко дърво беше една песен. Цветенцата я гледаха със сини и златни личица.

„Ние скоро ще отидем пак там с тебе“ — ѝ беше обещала Фелка. Но сега тя наистина беше заминала. Пътува някъде към границата между Полша и Съветския съюз. Веднъж тук, в тази стая, някой бе разказвал за такова пътуване. Там пътниците се прехвърлят в друг влак. А след границата влакът навлиза в Съветския съюз под една огромна табела с надпис: „Пролетарии от всички страни, съединявайте се!“ И чак след това започва истинското пътуване; чак тогава Юзя трябва да започне да брой дните кога ще се върне Фелка.

Машинистът, който ще откара майка ѝ до границата, ще трябва да върне обратно влака в Полша. Отсега нататък свирката на влака от железопътната рампа ще означава: „Ето ме тук, ето ме тук!“

Трябваше да внимава да разпределя храната си по-точно, отколкото досега. Не е страшно, ако трябва да яде всеки ден по малко, но да започне да гладува из един път, ще бъде тежко.

Тъй както тъкачите от техния град бяха изпратили Фелка за свой делегат, така сега делегати от всички работилници пътуват, за да участвуват в своя конгрес в страната, където земята не принадлежи вече на господарите. Червеното знаме със сърпа и чука, същото онова знаме, което хората тук са принудени да крият като грях, се развява над главите им, те седят около него като около дърво. И тук миналата година, когато колоната тръгна, неочаквано развяха знамето. Полицията започна да стреля; първите, които го носеха, паднаха, следващите четирима от редицата грабнаха знамето, същото това знаме, което сега се развява над главата на Фелка като разлистено

дърво, и когато паднаха и вторите четирима, онези от третия ред пак го понесоха въпреки изстрелите.

Бащата на Янек е в затвора оттогава. Янек бе казал:

— И все пак той също носи знамето известно време.

Когато се заговореше за страната, през която сега пътуваше Фелка, върху всички любими за Юзя лица проблясваше светлина. А всички други, които ѝ бяха неприятни, както това на Голомбовица, се разкривяваха в подигравателна гримаса.

Ех, да можеше да замине и тя! Но колко много деца, бели, китайчета и негърчета, чакат сега като нея в стаи, пещери, по параходи. Всъщност нейна самота не е никаква самота.

Чувствуваше се така изморена от всички тези мисли, сякаш самата тя пътуваше. Понякога заспиваше на сандъка, друг път лежеше с часове будна в леглото. Беше изчислила кога би трябвало да се върне майка ѝ в най-добрия и в най-лошия случай. Надяваше се много по-дълбоко в душата си, отколкото там, където се крият и надяват мислите, — че майка ѝ ще се вирне два дни по-рано, отколкото беше уговорено.

Когато отново излезе навън през нощта, котката на Голомбовица изскочи на прага, погледна я и я изплаши.

Главата ѝ беше вече така измъчена, че важните и глупавите мисли се стрелкаха в нея една през друга. Кой би могъл да твърди, че мисли само за велики неща? И най-великият човек си мисли понякога за ябълки и орехи, за слънце и дъжд, за обувки за децата си. Кой би могъл да твърди, че никога не си мисли за велики неща? И най-глупавият човек се замисля понякога за живота като цяло и по-специално за смъртта. Юзя мислеше за майка си и за конгреса, където бяха я изпратили; мислеше за гъбата, която бе видяла да расте на една поляна сред гората; мислеше за Янек с щръкналите коси и как той се бе промъкнал без страх през оная дупка в мазето с пачката позиви; мислеше си дали Фелка ще ѝ донесе нещо. Веднъж се изплаши силно. За да подиграе Янек, старата Голомбовица почука преди него на вратата; Юзя чу квичация ѝ глас:

— Ах, Юзя, пусни ме да вляза! Знам те, че си вътре, пусни ме да вляза!

В първия миг детето не разбра кой квичи и се бе разтреперало като трепетликов лист.

Понякога Юзя си мислеше, че пътува, дори лети със своя сандък. Толкова много фигурки си бе изрязала от вестниците, че изрезките летяха около нея като снежинки.

Друг път нощем къщата ѝ се струваше като от стъкло. Тя виждаше как завърналият се пиян баща на Виктор го бие, как Маня, която винаги изглеждаше весела, често си поплаква, като остане сама. Гутек тропаше по стълбите нагоре и надолу, посрещайки или изпращайки някое момиче. Смехът на девойката бълбукаше тихичко като капки вода. Юзя си мислеше:

„Дано само Голомбовица не ги усети!“

Храната ѝ бе почти на привършване. Щеше да ѝ стигне все пак за още няколко дни. Юзя я пестеше, и без това не ѝ се ядеше вече много; беше уморена. Мислеше си:

„Не искам да съм заспала, когато тя си дойде!“ Подскачаше при всяко изсвирване откъм военната рампа. Тогава очакването ѝ ставаше още по-напрегнато и тъй като изсвирванията следваха на къси интервали, тя полуспеше, полубудуваше. Сърцето ѝ се разтуптяваше, когато чуеше нощем стъпки по стълбището, които иначе знаеше, че са на непознат човек. А когато настъпи денят, който тя си бе набелязала като последен, целият свят, с изключение на тесния отрязък между рамката на прозореца и пердето, ѝ се стори черен. Виеше ѝ се свят между две вдишвания, между разочарованието и надеждата.

Вечерта, когато майка ѝ трябваше да се върне, тя се бе свила на кълбо, останала съвсем без сили. Не беше престанала да чака, ала голяма част от силата, необходима, за да подхранва надеждата, се бе изпарила. Луната ѝ се стори студена и фалшива. Юзя се промъкна от сандъка в нишата и легна по гръб върху леглото. Тази вечер дори и нямото стълбище се подиграваше с ослушването ѝ. Нито Вйечорек се прибра пиян, нито дори детето на Броня заплака.

Сега изсвирването откъм железопътната рампа ѝ причини болка. Влакът прелетя под светлината на луната, отнасяйки толкова много непознати майки на непознати деца.

Ами какво ще прави, ако Фелка изобщо не се върне?

Неочаквано в главата ѝ се породи странната мисъл, че нещо, в което човек твърдо вярва, също може да се провали. Имаше толкова много лоши хора, за които впрочем често бе ставало дума у тях, ала за които тя бе забравила, увесена в игрите и в ученето. В такава нощ

обаче човек се сеща за тях. Тук бяха споменавали имената им, тя знаеше дори и лицата им. От фабриката, от бакалницата, от тяхната къща — ето например Голомбовица, която сигурно бе издала кой идва при бащата на Янек, или главният майстор, който кара работниците да работят толкова много, колкото му заповядва господарят. Или госпожа Якубчак, която бе продавала по време на стачката само срещу пари: „Кажете на вашите у вас, че и на мен никой нищо не ми дава даром. Кажете им на вашите да бяха мислили преди!“

Имаше и полицаи, и войници. А над тях властни господари, които бяха още по-зли и още по-силни. Човек можеше само да ги зърне за миг зад прозореца на колите им. И ето нейната майка бе заминала за онази страна, където подобни хора нямат вече власт. Там тя щеше да научи какво трябва да се направи, за да нямат тези хора власт и тук. Съвсем сигурно е, че всички те са против нейното пътуване и ще искат да попречат на Фелка да се върне.

Майка ѝ я беше уверявала, че другарите са се погрижили за всичко. Но ето че сега Юзя неочаквано си спомни и такива другари, на които майка ѝ напразно беше вярвала. Припомни си много нейни думи: „Никога не съм очаквала такова нещо от него“ или пък: „Никога не бих повярвала, че той може да се отрече от нас.“ Нима сега Фелка не може да е попаднала на някой, който би се отрекъл от нея?

Юзя изведнъж се почувствува сама. Сама, с малко остатъци от храна. Дали да отвори вратата и да се развика за помощ? Но щом издаде пътуването на майка си, значи, ще издаде всички и всичко. Какво ще каже тогава Янек? „Никога не съм очаквал такова нещо от Юзя!“ Ами ако след това майка ѝ все пак се върне? Колко страшно ще се разочарова тя!

Ами ако и майка ѝ не успее да свърши нещо? Та нали тя самата бе казала веднъж наскоро: „Какво да сторя? Напрягах се с всички сили, ала не успях.“ Тези думи сякаш се бяха напъхали като паразити в цепнатините на дъските и сега през нощта изпълзяваха там.

Неочаквано откъм железопътната рампа отново се чу свирка. Юзя отново си спомни неща, на които човек може да разчита. Случва се понякога влак да изскочи от релсите. И все пак това не кара никого да се откаже да пътува и никога да престане да чака. Откакто тя седеше тук, локомотивният машинист бе прекарвал всеки път по едно и също време влака през рампата. Затова именно Фелка бе заминала, защото

всички ѝ вярваха. В Москва са се събрали хора от всички страни и други хора от целия свят им вярват. Това бе направило възможно пътуването на Фелка; и Юзя също участвуваше в него, защото и на нея ѝ вярваха.

Откъм рампата прозвуча свирка: „Аз пътувам, аз пътувам!“ Юзя беше прекалено уморена, за да изпита глад. Зави остатъка от хляба в кърпата. Кърпата бе станала твърде голяма.

Колкото тъмно и мрачно да ѝ бе през деня в запердената кухня, сега, в мрака, тя виждаше със затворени очи багри и кръгове. Изведнъж те станаха извънредно пъстри и започнаха да се движат бързо. После постепенно всичко се успокои и Юзя започна да вижда само весели малки светлинни.

Може би още през тази нощ, а може би едва през следващата стълбището изскърца. Стъпките бяха свършено леки и все пак на Юзя се стори, сякаш цялата къща затрепери от радост. И когато след това ключът се завъртя така леко, така внимателно, на нея ѝ се прииска да скочи от леглото, ала не ѝ достигнаха сили. В този миг майка ѝ вече я бе обгърнала от всички страни. Не запалиха лампата, сякаш все още не можеха да разберат, че дългото чакане е свършило, та сподавяха всеки звук.

— Толкова много неща съм ти донесла — каза Фелка тихо, — толкова много, толкова много, ще разгледаме всичко утре заедно, утре ще ти разкажа всичко.

Детето каза:

— Всичко, непременно.

Беше твърде много уморено, за да може да пита. Майката бъркаше и шумолеше с хартия, после притисна нещо върху устните на Юзя, от което изтече някакъв сок, разнесе се сладникав остър мирис. Юзя разтвори кърпата, за да обясни, че вътре има още малко хлебец, който в най-лошия случай можеше да ѝ стигне за още два дни. И едва майката се излегна върху леглото, детето се притисна до нея и в същия миг заспа.

А Фелка остана дълго будна.

Пътуването бе означавало много повече, отколкото тя бе предполагала. Какво представляваха всички мечти, всички предварителни описания и картини в сравнение с малкото дни действителност? Животът ѝ никога вече не можеше да помрачнее

съвсем, защото тя бе видяла със собствените си очи, че на земята може да се построи и друг живот. Тя мислеше за конгреса. Галейки косите на детето, тя се опитваше да си повтори думите, които я бяха развълнували и учудили.

Сега, през нощта, тези думи се сливаха заедно с отделните хора, които ги бяха произнасяли от трибуната. С тези мъже и жени, млади и побелели, тъкачи, металурзи, стругари, бели, жълти, черни и кафяви. Всеки излагаше като блестящо, понякога надупчено от куршуми знаме прекарания си в битки живот на тази трибуна, на която най-послед се бе изкачил от своето полско или индийско, или канадско, или германско, или малайско, или китайско родно място. За да стори път на трибуната, след като е споделил собствения си опит с делегатите на конгреса, на някой друг другар и да се потопи отново в своя изпълнен с борба живот, така както и тя самата, Фелка, се бе върнала отново при своята дъщеричка. Цялото ѝ съществуване най-послед се бе разкрило пред другите като знаме, развяло се под бурни ръкопляскания.

Затова всички другари бяха пожертвували и последния си пфениг, за да могат да изпратят спой делегат на конгреса, който след това ще им донесе като скъпоценен дар онова, което се е случило там.

В същност през всичкото това време тя всяка секунда си бе спомняла за Юзя. Сърцето ѝ бе натежало. А после, окрилена от голямото събитие, тя се отърсваше от болезненото си и тежко съществуване и ѝ се струваше, че те двете въобще не са се разделяли. Тя беше убедена, че всичко ще свърши добре. И защото всичко свърши добре, онези, които се стараеха всячески да вгорчат раздялата им, останаха измамани. Тя трябваше да се върне при своите другари, които я бяха изпратили и я очакваха, както и детето ѝ. Юзя също трябваше да изтърпи чакането — всичко бе свързано.

Нямаше да отива утре на работа. Трябва веднага да отиде при Н., за да му разкаже всичко. След това щеше да има доста свободни часове, които щеше да прекара у дома.

Колкото и да се искаше на Юзя да разкаже веднага на Янек всичко, което бе чула от майка си, тя трябваше да мълчи и след нейното завръщане.

Затова именно чак сега, когато жените ни разказаха тази история, Янек разбра как някога Юзя е прекарала времето на чакането под един покрив с него, без той да знае. Поклати само глава, горд със своята Юзя.

През онази конгресна година двете деца бяха разделени за дълго време, защото майката на Янек отиде да посети баща му в затвора във Варшава и си намери другаде работа. Едва когато се бяха видели отново преди няколко години, те си бяха признали, че никаква друга любов не е разклатила привързаността им от детските години. Сега те са мъж и жена.

И тримата — Фелка, Юзя и Янек — бяха преодолели заедно не едно опасно пътуване, бяха лежали в затвор, бяха участвували във въстанието, докато страната им стане това, което е сега.

През живота им бе имало периоди, изпълнени с опасности; после те отново бяха участвували открито в борбата. Неведнъж им се бе налагало да преодоляват различни трудности, все така непоклатими и скромни.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.